

ماڭگىلىك شىڭشىڭشا

جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسى سول قانات تارماق اترەتنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ نزمەن

قىزىل نىزەدەر ⑥

□ انار بۇلت / شىنجاڭ گازەتنىڭ ئىشلىشى چىڭ يۈەيۈە

3 - ايدىڭ 30 - كۈنى شىنجاڭ گازەتنىڭ ئىشلىشى ناۋىندىدا قۇمىل قالاسىدا جەر ئۈچۈزى قۇلپى- رىپ، كۆكتەم لەبى ەستى. قۇمىل قالاسىدا ورتا- لاسقان جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىش باقىشاسىنا بارغانمىزدا قارىسى الدى- ئىزدان ئېرى قىزىل ارىيا جاۋنىڭگەرنىڭ ئۇمىنى كۆزگە تۇسىدى، ياسىنا سەگىز بۇرۇشنى شاپىكى كىيىپ، يىغىنا ۈلكەن قىلىش اسىنىپ، قولنا قۇرۇش ملتىق ۇستاپتى، ونىڭ جانارى وتتاي جانىپ، تايد- سالماس توڭگەرىستىك قاھارماندىق جىگەرنى ايد- كىلەپ تۇر. ونىڭ الدىغا ئېرى ەسكەرتكىش ورتا- تىلغان، ۇستىنە چىن يۇن جولداس ۇز قولمىەن جازغان "قىزىل ارىيا باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىشى" دەگەن ۈلكەن جازۇ جازىلان.

پارتيا قۇربلىغاندىنكى 100 جىلدىكى قارىسا- ئىندا باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىش ساراينى كەلىپ ارداگەر قۇر- بانداردىڭ نزمەن چۇرەتنى، ۈەلگى ماقساتتى، بورىشنى تۇيىنىستىن ادامدار بارغان ساينى كۈبەيدى. 2019 - جىلى كەڭەيتىپ سالۇ جانە قايتاندىن ورنالاستۇرۇ ارقلى ەسكەرتكىش ساراينى شىندە- كى "ماڭگىلىك شىڭشىڭشا" اتنى نەگىزگى تاقى- رىپتىق كورمە قىرۇر تارىخى سۇرەتتەردەن، باعا- لى مادەنى ەسكەرتكىشتەردەن جانە ەلىكتەمەلى جاعايدان پايدالانىپ، جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسىنىڭ تارىخقا قالدۇرغان ايبىندى تارۋىن قايتا كورسەتتى.

قاھارماندار ماداق جىرى بۇگىنگە دەين شىعاندۇدا

سول كۈنى سەيسەنبى بولاتىن، دۇيسەنبى كۈنى داغدى بويىنىشا سارايدى جاپقاندان كەينى، باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىش ساراينى ئېرىشما كوپ ەكسكۇرسىيا- لاۋىشلاردى قارىسى الدى، تەك تۇستەن بۇرنىنىڭ وزىندە - اق 100دەن استام ەكسكۇرسىيالاۋىشى كەلدى.

"بىلتىر تۇتاس جىلدا ەسكەرتكىش ساراينى كەلىپ ەكسكۇرسىيالاغاندار سانى 158 مىڭ ادام - رەتكە جەتتى، بىيل وسى سانان اسادى"، باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرت- كىش ساراينى سىرتقى ۇكت كەڭسەسىنىڭ مەڭ- گەرۋىشى چىن زىشۋان بىلاي دەدى: ەسكەرت- كىش ساراينى 3D جارتىلاي كورنىستى سۇرەتتى

چىكايالار ⑨

□ انار بۇلت / شىنجاڭ گازەتنىڭ ئىشلىشى گاۋۋا

"... جىشياڭ دارىندى بولمىغانمەن، ئېرىق مەملەكتىڭ كوركەيۋى - كۇبىرەۋى الدىندا جا- ۋاپتى بولماي تۇرا ەلمايدى، ونىڭ ۇستىنە جاپون قاراقشىلارى جويۇلمىشاشا وتباسم قايدان بولسىن... جىعان - تەرگەن ئېرى مىلليون ئىسارى ولكە قاغاز اقشاسىن جىلۇغا اتادىم ئارى ايلەم شا- مامەن 6.3 گرامدىق 2 التىن ساقيانسىن جىلۇغا تاۋغا رازى بولپ وتىر، حاتپەن بىرگە سالپ جە- بەردەم..." 1937 - جىلى 12 - ايدا بۇقارا شا- جىشياڭ جاپون شاپقىنشىلارنى قارىسى سوعىسقا كومەك بەرۇ ئۇشىن، شىنجاڭ بۇقاراسىنىڭ

كورسەتۇ فورماسىن قولدانىپ، كەيپىكەر مودەلى مەن دىبىس، جارىق، ەلكىز دەمەۋىندەگى كوپ مەدىيالى ارتقى كورنىسى سۇرەتنى قوسىپ، ەكسكۇرسىيالاۋىشلاردىڭ سول جىلداردايى باتىس باعت ارىياسى باستان كەشكەن جاپا - ماشاقتار- دى سەزىنۇنەنە مۇمكىندىك جاسادى.

بولاشاققا جول اشىپ، تاغى دا تىڭ ەڭبەك سىڭىرەمىز

شىنجاڭنىڭ شىعسى قاقپاسى شىڭشىڭشىادا- عى سول جىلى چىن يۇن مەن لى شىاننىان كەز- دەسكەن جەردە ئېرى ەسكەرتكىش قاسقايبىپ تۇر، ول ئار جىلى كوپتەگەن ادامدى ارنايى كەلىپ ارداگەر قۇربانداردى ەسكە ۇغا باۋرايدى. دى. بۇل كۇندەرى شىڭشىڭشىا ماڭغۇدى قات- ناس ئۇيىنى بولپ قانا قالماستان، جەرگىلىكتى ورنىنىڭ ماڭغۇدى قىزىل ساياحات كورنىسى تۇ- يىنىنە دە اينالدى. 1937 - جىلى 4 - ايدىڭ سو- ئىندا باتىس باعت ارىياسى سول قانات تارماق اترەتنىڭ 407 كوماندىرى - جاۋنىڭگەرى شىڭشىڭشىادا جەڭسەپ شىنجاڭغا جەتكەندەرن قۇتتىقتايدى، تىنىسىپ رەتتەلگەننەن كەينى چىن يۇن ئۆتكۈلك اترەتنى باسقا، ولاردى كولىكەن ۇرۇمچىگە جەتكىزدى.

ۇرۇمچى قالاسىنىڭ ياڭزىچياڭ جولىنا ورتا- لاسقان شىنجاڭ گازەتى مەكەمەسىنىڭ ۋالاسىندا ئېرى قاتار باسپا زاۋود ۇيلەرى بار، جاڭا جۇڭگو قۇربلۇدان بۇرۇن بۇل ارا ئىچىپ ئېرۇ فابرىكاسى بولاتىن. 1937 - جىلى ەڭسەلى زاۋود ئۇيى ەندى عانا سالىنىپ بولغان، ئالى پايدالانۇغا بەرلىمەگەن- دىكتەن، باتىس باعت ارىياسى سول قانات تارماق اترەتنىڭ ۇرۇمچىگە كەلگەننەن كەينى العاش ات باسنى تىرەگەن جەرىنە اينالغان. "باتىس باعت ارىياسى سول قانات تارماق اترەتى گازەت مەكەمەسىنىڭ وسى ۋالاسىندا تىن- ەپ - رەتتەلپ، نەشە اي جاتتەۋ جاسادى. قا- ھارماندار تۇرمىس كەششىگەن جەردە قىزمەت سىتەۋ ئېرى ئۇشىن شاپتىندىرۇ، - دەدى شىنجاڭ گازەتى مەكەمەسى گازەت تارىخى سارا- يىنىڭ ئۇستىندىرۇشى خۇاڭ لى.

"ۇش كۇن اقشا تارتۇ ەتۇدەن" شىنجاڭ نومىرلىگە دەين

كەزدە دىچۇادا (قازىرگى ئۇرۇمچى) اقشا تارتۇ ەتۇ مىنەرى ورنانلىپ، ەكى جاعىنا " جەكەلىك قازىنا كۇشنى توتاپ، جاپون قارقاشلارنى جۇڭ- گودان قۇپ شىعايى!"، "اقشامىز بار اقشامىز- دى، كۇشىمىز بار كۇشىمىزدى شىعارىپ، كوپش- لىك بىرلەسپ جاپون قارقاشلارنى جۇڭگودان ايداپ شىعايى!" دەگەن ۈلكەن ۇران ئىلىندى، تىيانشان الابىندا دابىرالى جىلۇ اتاۋ ورلەۋى كوتە- رلىپ، كوپتەگەن جان تەبىرەنتەرلىك اسىرلى سىتەر جارىققا شىقتى. دىچۇاداعى ئېرى 70 جاستان اسقان قارت اجەي اقشا تارتۇ ەتۇ مىنەرىنە شىعپ، ئوزىنىڭ بىردەن - ئېرى اقشاعا جارىپتىن التىن سىراعسىن قوسى قولىمەن جىلۇغا بەردى؛ ئېرى باستاۋىش مەكتەپ قۇشىشى شىنجاڭ گازە- تنە حات جازىپ، ئاتتى ۇدان ۇنەمدەگەن تىن - تەبەننەن جاپون شاپقىنشىلارنى قارىسى سوعىسقا 9000 ئىسارى ولكە اقشاسىن جىلۇغا اتادى. ئدور- بىلجىن ۇداندىن دا بۇقارا 3 كۇندىك ازىقتارىن ۇنەمدەپ، جىلۇغا استىق اتادى؛ ونسۇ ۇداندىن- عى اتىكان كۇيەۋىنىڭ كوزى تىرىسىندە قالدۇرىپ كەتكەن 27 جامىسىن ئېرىق جىلۇغا اتادى؛ كور- لاداعى كەدەي بۇقارا ايسا جىلۇغا اتايتىن اقشاسى

ۇرۇمچى قالاسى ھالىق الاڭىغا ئېرى كىلو- مەتردەي جەردەگى ورنەكتى ەسك، سارى داۋال بار ئېرى شاعىن ۋالا سوغى كۇندەرى كوپتەگەن ەكسكۇرسىيالاۋىشلاردى قىبىلدايدى، بۇل ارا جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسى باس تارماق اترەتنى كادىرلار ۈلكەن اترەتنىڭ كونە جۇرتى ئارى "جاڭا اس- كەرلەر لاگەرنىڭ" اسكەر جاتاقخانىسى بولغان. "باتىس باعت ارىياسى سول قانات تارماق اترە- تى ۇرۇمچىگە كىرگەننەن كەينى، جۇڭگو جۇمىس- شى - شارۋا قىزىل ارىياسى باس تارماق اترەتى بولپ رەتتەلپ، سىرتقا "جاڭا اسكەرلەر لاگەرى" دەپ ايتىلغان"، دەدى جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسى باس تارماق اترەتى ەسكەرتكىش ساراينىڭ جا- ۋاپتىسى جاڭ خۇڭمەي، - بۇل ارا ارىيامىزدىڭ ەڭ ەرتەدەگى سايبلاۋت اسكەرلەر مەكتەبى بولدى.

"مەن بىيل 24كە كەلدىم، ئۇستىندىرۇشى بولغانغا ئېرى جىل عانا بولدى، كىشكەنتايىمەن ۇرۇمچىدە ەرجەتكەن مەن وسى ارادا قىزمەت سى- تەگەننەن كەينى عانا وسىنىشاما سوعىس قاھارمان- دارنىڭ ماغان قانق جەردە تۇرمىسى كەششىگە- نىن ئېلىدىم"، دەدى جۇڭگو جۇمىسشى - شارۋا قىزىل ارىياسى باتىس باعت ارىياسى باس تارماق اترەتى ەسكەرتكىش ساراينىڭ ئۇستى- دىرۇشىسى نادىرا اكبار تىلشىگە.

"قاراڭىز، مەن 7 - 8 جاستاى ئۇلۇدىرىش قىز قىزىل ارىيامىڭ اسكەرى كىمىن كىيىپ، اكە - شەشەسىنە ەرىپ وسى ارانى ەكسكۇرسىيالاۋغا كە- لپتى. ونىڭ كۆڭلى قويا قاراعان بەينەسى توتەن- شە سۇيىكەمدى ەكەن، ئېرى ەرىكىسىز قول تەلەفون- مىزغا ئۇسىرىپ الدىق"، دەدى جاڭ خۇڭمەي قول تەلەفونىندا ئېرى سۇرەتتى ئۇسقاپ. ەس- كەرتكىش ساراينى كولىكتىۋ ەكسكۇرسىيالاۋغا كەلسۇ كەزەگى ئېرى ايدان كەينىگە دەين ئتزد- لىپتى، ئار كۇنى تاغى قىرۇر قالا تۇرغىندارى مەن ساياحاتشىلار وزدىكتەرىنەن كەلىپ ەكسكۇرسىيالايدى ەكەن.

وشپەس ۇلس، ۇلى ەڭبەك تارىخ پاراغىنا ماڭگىلىككە جازىلدى

ھالىق قاھارماندارنىڭ قىزىل قانى ۇرپاقتان - ۇرپاققا جالغاسادى. 3 - ايدىڭ 26 - كۈنى ئۇرۇم- چى تەمىر جول قوعام ھاۋىپسىزدىكى مەكەمەسى قۇمىل قوعام ھاۋىپسىزدىكى باسقارماسى باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرت- كىش باقىشاسىندا "قۇمىل تەمىر جول قوعام جا- ۋىپسىزدىكىنىڭ قۇرۇش قوسىنى شىڭدايىق" اتتى قىمىل ورسىتەتتى. 30 نەشە ھالىق ساقشىسى باتىس باعت ارىياسى ەسكەرتكىش ساراينى الدىن- دا نزمەتپەن تۇرۇپ، پارتيا تۋى الدىندا پارتياغا كىرۇ سەرتتەرىن قايتانان ەسكە الدى.

"ەسكەرتكىشى ەرەكشە جارقىراتىپ ئسۇرتە- لىپتى، ايتسە دە ئېرى تاجىيى تۇردە جەڭمىزبەن ئسۇرتىپ، نازا ورتا، پاك جۇرەگىمىزبەن قاھار- مان قۇرباندارغا قۇرمەت بىلىدردىك"، - دەدى ھالىق ساقشىسى لى لى. سول كۇنى جاس ھالىق ساقشىلارى ۋاكىلدەرى ەسكەرتكىش الدىندا ولەڭ وقىپ، قاھارمان قۇربانداردى القادى، تاغى ىرىقتىلەپن ۋالا ورتاسىن سىپىرىپ نازالادى.

ئېرى جىلدىڭ الدىندا ئى باتىس باعت ارىيا- سىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىش سارا- يىندا وتكىزىلگەن پارتياغا كىرۇگە سەرت بەرۇ سالتىن ەسكە العان قۇمىل خۇپكاڭ ايلەلدەر تۇت شىياھانسىڭ سەستراسى يوۋ شياۋلېن سول كەز- دەگى كورنىستىڭ ئالى دە كوز الدىنان كەتپەيتىن- دىگىن ايتتى. 2020 - جىلى 5 - ايدىڭ 12 - كۈنى قۇمىلدىڭ خۇيەيغا كومەككە بارغان ەمدەۋ اترە- تىندەگى ۇخانداعى فاڭساڭ شىياھانسىڭا كومەككە بارغان 4 سەسترا قۇمىلغا قايتىپ كەلگەننەن كەينى، ارنايى وسى ارعا كەلىپ، سالتاناتپەن سەرت بەرىپ پارتياغا كىردى.

"ۇخانداعى فاڭساڭ شىياھانسىڭا ۇمىز كۇندىز نىۋاقتاستارغا قارايلا سۇمەن قارىبالاس بولىدىق، كەشتە قىزمەت اياقتانغان كەينى بەينە ەكران ارقلى سوناۋ اللىس قۇمىلداى شىياھانا پارتيا ۇمىسنا يەيالىق مالمەت بەردىك ئارى شايقاس شەبىنىدە پارتياغا كىردىك"، - دەدى يوۋ شياۋلېن، - "باتىس باعت ارىياسىنىڭ شىنجاڭغا شەرۋ تارتۇ ەسكەرتكىش ساراينىدا پارتياغا كىرۇگە سەرت بەرۇ، مەن ئۇشنى العاندا، قىزىل سىننان ئوتۇ بولپ تابىلادى. مەن باتىس باعت ارىياسى جاۋنىڭگەرلەرنىڭ قالىقسىز ۇزىن ار- نايتىن، كەلەلى جاعايدىمەن سانا ساتىن رۇخنان ۇيرە- نىپ، تولمىدى پارتيايلى سەسترا بولامىن".

"باتىس باعت ارىياسى رۇخى قۇددى قارا- عايداى ماڭگى جاپ - جاسىل بولپ تۇرادى. ئىزدىڭ جۇڭخۇا ۇلتىنان جەلدەن قاھارمان كوپ شىققان. تىرشلىك توقتاماسا، كۇرەس تو- لاستامبايدى، ئېرى ارداگەر قۇربانداردىڭ بەرىك جىگەرىنەن ۇيرەنىپ، قۇلشنا كوركەم بولاشاق ئاشۇمىز كىرەك"، - دەدى شاھىدە مامەت.

ۇلت بۇقاراسى اتىنان جاپون شاپقىنشىلارنى قارىسى سوعىستىڭ الدىڭغى شەبىنە اتىنادى. نلە - شالا "شىنجاڭ ئومىرلى" سوعىسى ۇشاققارى "ۇخاندى قورعاۋ شايقاسنا" قانناستى. ئۆتونومىيالى رايوندىق ارخىۋ ساراينى ساقتا- عان ارخىۋتەردىڭ ارىسىندا جاپون شاپقىنشىلارنى قارىسى سوعىسى تارىخىنا ساياتىن توپتامادان 80 مىڭنان استام توپتاما بار، مۇنىڭ شىندە شىنجاڭ- داى ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ جاپون شاپقىنشىلارنى قارىسى سوعىسقا جىلۇ اتاعان قىرۇر تارىخى ارخىۋ ماتەرىيالدار بار. ئېرى - بىرلەگەن ارخىۋتەردى وقىغاندا سول جىلدارداى كورنىستەر كوز الدىغا كەلەدى، شىنجاڭداى ۋار ۇلت بۇقاراسى وتان- مەن تىنىستاس، تاغدىرلاس بولپ، جاپون شاپقىن- شىلارنى قارىسى سوعىستىڭ جەڭسىنە قول جەتكىزۇ ئۇشنى شۇغىللى پاراغىنا جازدى. (ئۆتونومىيالى رايوندىق پارتكوم پارتيا تارىخى جانە خۇجات زەرتتەۋ مەكەمەسى، ئۆتو- نومىيالى رايوندىق قوعامدىق عىلمىدار بىرلەستىگى سەلبەسپ داينداغان)